

CENTRALNA BANKA

BOSNE I HERCEGOVINE

Broj: UV-122-01-1-22/16 NG

Sarajevo, 31. mart 2016. godine

Na osnovu članova 2. stav (3) tačka c) i 7. stav (1) tačka b) Zakona o Centralnoj banci Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj: 1/97, 29/02, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06 i 32/07) i člana 49. stav (2) Pravilnika Centralne banke Bosne i Hercegovine, broj: UV-104-01-1-116/15 od 28. decembra 2015. godine, Upravno vijeće Centralne banke Bosne i Hercegovine na četvrtoj sjednici od 31. marta 2016. godine, donosi

ODLUKU

o utvrđivanju operativnih pravila
za bruto poravnanje u realnom vremenu

DIO PRVI - OPŠTE ODREDBE

Član 1.

(Predmet)

(1) Operativnim pravilima za bruto poravnanje u realnom vremenu (u daljem tekstu: Operativna pravila) utvrđuju se uslovi pod kojima Centralna banka Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Centralna banka) i poslovne banke ulaze u sistem bruto poravnanja u realnom vremenu (u daljem tekstu: BPRV) i napuštaju BPRV, uslove isključivanja banaka iz BPRV-a, praksu i postupke rada BPRV-a, postupke za poravnanje klirinških neto pozicija banaka, te postupke za poravnanje učesnika BPRV-a u posebnim slučajevima.

(2) Operativna pravila i postupke za poravnanje učesnika BPRV-a propisuje Centralna banka.

(3) Centralna banka je odgovorna za javno objavljivanje Operativnih pravila za BPRV kao i svih izmjena ili dopuna istih.

(4) Poslovne banke, članice BPRV sistema su dužne svoje postupke i pravne propise koji se odnose na BPRV uskladiti s ovim operativnim pravilima.

Član 2.

(BPRV i učesnici)

(1) Centralna banka je odgovorna za funkcionisanje BPRV-a, kojim omogućava učesnicima pojedinačno i trenutno poravnanje odobravanjem i zaduživanjem računa za poravnanje kod Centralne banke.

(2) Kroz BPRV sistem obezbjeđeno je poravnanje između samih učesnika, kao i poravnanje koje učesnici obavljaju za svoje korisnike.

(3) Učesnici BPRV-a su Centralna banka i poslovne banke koje imaju dozvolu za obavljanje platnog prometa u Bosni i Hercegovini izdatu od nadležne agencije za bankarstvo i otvoren račun rezervi kod Centralne banke.

(4) Putem BPRV-a poravnavaju se svi platni nalozi, nezavisno od iznosa platnog naloga, upućeni na izvršenje od strane banaka učesnika BPRV-a i Centralne banke, žirokliringa Centralne banke i drugih pravnih lica koji su u funkciji obračunskih agenata (npr. operatora kartičnog poslovanja).

Član 3.

(Prava i odgovornosti Centralne banke)

(1) Centralna banka upravlja BPRV-om i vodi račune za poravnanje učesnika.

(2) Centralna banka obavlja nadzor i kontrolu rada banaka koje su učesnici BPRV-a i kontroliše da li se rad BPRV-a odvija u skladu s pravilima i postupcima BPRV-a.

(3) Centralna banka može angažovati i ovlastiti revizorsku kuću u cilju obavljanja nadzora i kontrole banaka u pogledu postupanja u smislu stava (2) ovog člana.

(4) Svi propisi Centralne banke koji su vezani za rad BPRV-a doneseni od strane Centralne banke obavezujući su za sve učesnike BPRV-a.

(5) Centralna banka će obezbijediti djelovanje BPRV-a u skladu s Osnovnim principima za efektivno nadgledanje bankarskog sistema - "oversight".

Član 4.

(Čuvanje podataka)

Sva saznanja i informacije kojima raspolažu službenici Centralne banke u okviru svog svakodnevnog obavljanja poslova vezanih za BPRV smatraju se poslovnom tajnom i kao takvi se moraju tretirati, izuzev:

a) u slučaju da je neophodno informacije i podatke proslijediti institucijama ovlaštenim u skladu sa zakonskim propisima,

b) u slučaju da je službenik Centralne banke, koji raspolaže podacima, ovlašten da ih može predočiti organima Centralne banke,

c) u slučaju redovnog mjesečnog izvještavanja poslovnih banaka o broju i vrijednosti transakcija.

Član 5.

(Rezervni sistem BPRV)

(1) Centralna banka obezbjeđuje dislocirani rezervni sistem BPRV u Glavnoj banci Republike Srpske Centralne Banke BiH u Banjoj Luci, koji omogućava nastavljavanje rada BPRV-a pri vanrednim

okolnostima. U slučaju poteškoća s poravnanjem naloga u BPRV-u, Centralna banka ima pravo da promijeni radno vrijeme BPRV-a u cilju sigurnog i uspješnog okončanja postupka poravnanja.

(2) Centralna banka može ograničiti poravnanje platnih naloga među učesnicima, te obustaviti rad BPRV-a na duže ili kraće vrijeme, ako je to nužno, da bi se zaštitili interesi Centralne banke ili učesnika. Izvršavanje platnih naloga se zaustavlja ili ograničava u takvim situacijama i Centralna banka se neće smatrati odgovornom za takvo zaustavljanje ili ograničavanje.

(3) Centralna banka se neće smatrati odgovornom za obustavljanje ili otežano izvršavanje platnih naloga kad je to posljedica poteškoća na mreži SWIFT.

(4) Centralna banka se neće smatrati odgovornom i neće trpiti posljedice i preuzeti eventualnu štetu za neizvršenje, pogrešno izvršenje ili zakašnjelo izvršenje platnog naloga koje je prouzrokovao neki od učesnika, treća strana ili događaj koji se nije mogao predvidjeti ili izbjeći.

Član 6.

(Odgovornost učesnika)

(1) Svaki učesnik je odgovoran za obezbjeđenje pokrića na računu za poravnanje. Platni nalozi će biti poravnati ukoliko je na računu za poravnanje obezbjeđeno pokriće. Ukoliko pokriće nije obezbjeđeno, platni nalozi će se razvrstati i izvršiti prema prioritetu. Ukoliko učesnik ne obezbijedi dovoljno sredstava na svom računu za poravnanje do kraja dana, dužan je sam stornirati (obustaviti) nalog, u protivnom nalog će stornirati Centralna banka.

(2) Svaki učesnik je obavezan podmiriti troškove usluga Centralne banke za učešće u BPRV-u, u skladu s propisom o utvrđivanju tarife naknada Centralne banke o tarifi, zaduženjem računa rezervi učesnika kod pripadajuće glavne jedinice Centralne banke.

(3) Svaki učesnik je odgovoran za tačno i pravilno prihvatanje autorizovanog platnog naloga koji je dobio od drugog učesnika BPRV-a u toku radnog vremena BPRV-a.

(4) Svaki učesnik je odgovoran za svoje računarske aplikacije i njihovu usklađenost i povezivost s BPRV-om i pouzdanost kako ne bi ugrozio BPRV, te za obezbjeđenje dislociranog rezervnog sistema. Odgovornost učesnika primaoca je da provjeri autentičnost primljenog platnog naloga.

DIO DRUGI - UČEŠĆE U BPRV-U

Član 7.

(Tehnički uslovi za uključivanje u BPRV)

(1) Učesnik mora raspolagati s odgovarajućom tehničkom opremom, uključujući rezervni sistem, kao i razrađene procedure za siguran rad sistema u neprekinutom režimu učešća u BPRV-u.

(2) U slučaju tehničkih poteškoća na opremi koju koristi, učesnik je obavezan odmah o tome obavijestiti Centralnu banku, a u najkraćem roku otkloniti nedostatke i obezbijediti redovno učešće u BPRV-u.

Član 8.

(SWIFT status)

(1) Učesnik mora imati status domaćeg učesnika u platnom prometu u SWIFT-u, kao i odgovarajući SWIFT pristup.

(2) Učesnik mora razmijeniti sa svim ostalim učesnicima kontrolne ključeve kao i ostale podatke koje sistem BPRV-a koristi u postupku autentifikacije primljenih poruka.

Član 9.

(Ovlaštene osobe)

Učesnik je obavezan da obezbijedi potreban broj službenika osposobljenih i ovlaštenih za obavljanje platnog prometa

Član 10.

(Istupanje iz BPRV-a)

Učesnik može istupiti iz BPRV-a podnošenjem zahtjeva Centralnoj banci, u pisanoj formi.

Član 11.

(Isključivanje iz BPRV-a)

(1) Centralna banka može isključiti svakog učesnika iz BPRV-a, privremeno ili trajno, ako ne ispunjava uslove učešća u BPRV-u ili prekrši utvrđena pravila, a ocijeni da bi njegovo dalje učešće moglo uticati na rad cijelog BPRV-a.

(2) Učesnik se odmah isključuje iz BPRV-a, ako mjerama ovlaštene agencije ili nadzornog organa koje su preduzete protiv njega ne može obavljati usluge platnog prometa, kao i u drugim slučajevima spriječenosti obavljanja usluga platnog prometa.

DIO TREĆI - NAČIN I POSTUPCI PORAVNANJA

Član 12.

(Platni nalog)

(1) Platni nalozi usmjereni u BPRV obavezno glase na BAM.

(2) Platni nalozi usmjereni u BPRV obavezno su u elektronskoj formi, popunjeni u skladu sa standardima SWIFT-a i važećim odredbama propisa koji regulišu domaće platne transakcije. Vrste poruka plaćanja su: MT102, MT103, MT202 i MT205. Obavezno je popunjavanje polja 103 u zaglavlju poruke servisnim kodom BAP.

Član 13.

(Izvršenje platnog naloga)

- (1) Platni nalozi su nakon izvršenja u sistemu BPRV-a konačni i neopozivi.
- (2) Platni nalozi će biti izvršeni prema listi prioriteta. Ako dva ili više platnih naloga imaju isti prioritet, izvršavaće se najprije platni nalozi koji su vremenski ranije prispjeli u BPRV sistem.
- (3) Lista prioriteta platnih naloga uključuje prioritete od 1 do 98, a određuje ih sam učesnik. Ako učesnik ne navede prioritet, podrazumijeva se prioritet 98.
- (4) Učesnik je dužan pratiti i provjeravati status proslijeđenih platnih naloga u BPRV sistemu.

Član 14.

(Opoziv platnog naloga)

- (1) Učesnik ili Centralna banka u ime učesnika, ako to učesnik propusti ili ako Centralna banka ocijeni potrebnim, može opozvati nalog koji je u redu čekanja za izvršenje.
- (2) Centralna banka može opozvati platni nalog u ime učesnika - pošiljaoca u slučaju zastoja platnog prometa iz tehničkih razloga, kad učesnik - pošiljalac to ne može sam izvršiti.

Član 15.

(Pogrešno usmjeren platni nalog)

- (1) Na traženje Centralne banke ili učesnika BPRV-a koji je pogrešno usmjerio platni nalog, učesnik koji je primio sredstva na osnovu pogrešno usmjerenog platnog naloga dužan je vratiti doznačena sredstva:
 - a) do kraja radnog vremena, ako sredstva na račun komitenta - krajnjeg primaoca, nisu knjižena, ili
 - b) odmah po prijemu vraćenih sredstava od komitenta na čiji su račun knjižena pogrešno usmjerena sredstva.
- (2) Ako učesnik - primalac ne može knjižiti nalog zbog nedovoljnih ili pogrešnih podataka na platnom nalogu, učesnik - primalac će kontaktirati sa učesnikom - pošiljaocem i zahtijevati dopunu podataka ili će platni nalog vratiti učesniku - pošiljaocu što prije, a najkasnije naredni radni dan.

Član 16.

(Raspored rada BPRV-a)

- (1) Radni dani BPRV-a su svi radni dani tokom godine, od ponedjeljka do petka.
- (2) Neradni dani BPRV-a su subote, nedjelje, 1. i 2. januar i 1. i 2. maj, a eventualno i drugi dani koje u skladu s propisima i opravdanim razlozima odredi guverner Centralne banke.

(3) Radni dan BPRV-a počinje u 8.00 a završava u 16.00 sati, i u tom vremenu prima platne naloge.

(4) U slučajevima da radni dan BPRV-a iz bilo kog razloga kasni s početkom rada ili mora biti produžen, Centralna banka će o tome obavijestiti učesnike na najbrži i najprikladniji način.

DIO ČETVRTI - IZVRŠAVANJE NALOGA IZ KLIRINGA

Član 17.

(Poravnanje naloga)

(1) Poravnanje naloga iz kliringa biće izvršeno preko računa za poravnanje učesnika kliringa.

(2) Učesnici u žirokliringu Centralne banke, pravna lica koja su u funkciji obračunskih agenata (npr. operatori kartičnog poslovanja) i Centralna banka kao agent za poravnanje BPRV-a, postupaju u skladu s utvrđenim pravilima.

(3) Obračunski agent, nakon obavljenog kliringa, obavještava Centralnu banku o pozicijama učesnika - neto zaduženjima i neto odobrenjima, slanjem klirinškog izvještaja, u elektronskoj formi, koja je utvrđena od strane Centralne banke.

(4) Centralna banka, na osnovu klirinškog izvještaja iz stava (3) ovog člana, provjerava da li se neto zaduženja mogu izvršiti u BPRV-u preko računa za poravnanje.

(5) Nakon što Centralna banka zaduži račun za poravnanje učesnika BPRV-a - neto dužnika, odmah izvršava odobrenje računa za poravnanje učesnika BPRV-a - neto povjerioca, u skladu s podnesenim klirinškim izvještajem. Poravnanje obaveza i potraživanja iz kliringa smatra se konačnim i neopozivim u trenutku kad je odobren račun za poravnanje učesnika BPRV-a - neto povjerioca. Centralna banka će obavijestiti učesnike BPRV-a o okončanju poravnanja naloga iz kliringa.

Član 18.

(Direktno zaduženje kod poravnanja obaveza iz žirokliringa Centralne banke)

(1) Poravnanje neto obaveza iz žirokliringa Centralne banke iskazane u klirinškom izvještaju, izvršava se direktnim zaduženjem računa za poravnanje učesnika BPRV-a - neto dužnika.

(2) Direktno zaduženje računa poravnanja izvršava se na osnovu klirinškog izvještaja, koji Centralna banka po okončanju kliringa šalje svim učesnicima kliringa.

(3) Direktno zaduženje računa za poravnanje učesnika BPRV-a - neto dužnika izvršava se odmah, ako je na njegovom računu za poravnanje dovoljno sredstava. Ukoliko u redu za plaćanje s računa za poravnanje čeka više naloga, Centralna banka će prioriteto izvršiti platne naloge iz žirokliringa.

(4) Obaveze svih učesnika - neto dužnika poravnavaju se direktnim zaduženjem računa za poravnanje, a u korist računa Centralne banke. Nakon što su obaveze svih neto dužnika poravnate, Centralna banka odobrava pojedinačne račune učesnika - neto povjerilaca.

(5) Ako učesnik - neto dužnik u trenutku potrebe direktnog zaduženja nema dovoljno sredstava na računu za poravnanje, dužan je obezbijediti sredstva odmah po obavještavanju, a najkasnije u roku

od 15 minuta. Ako učesnik ne obezbijedi sredstva u ovom roku, Centralna banka zadržava pravo da na račun za poravnanje prebaci sredstva s računa rezervi učesnika. Zaduženje učesnika će se izvršiti odmah po obezbjeđenju sredstava na računu za poravnanje.

(6) Ukoliko učesnici ni na jedan od prethodnih načina nisu u stanju obezbijediti sredstva za poravnanje, poravnanje neće biti izvršeno i postupaće se u skladu s Operativnim pravilima za žirokliring.

(7) Prigovor od strane učesnika - neto dužnika, na obavezu nastalu u postupku kliringa, ne može zaustaviti izvršenje direktnog zaduženja računa za poravnanje. Ukoliko se ustanovi da je došlo do nepravilnog zaduženja, učesnik ima pravo da, tek po okončanju poravnanja, zahtijeva povrat sredstava.

DIO PETI - NASTAVAK RADA U VANREDNIM OKOLNOSTIMA

Član 19.

(Planovi za vanredne okolnosti)

Centralna banka i učesnici obavezni su da imaju pripremljene planove za vanredne okolnosti s postupcima i mjerama za nastavak pouzdanog, ispravnog i zakonitog rada BPRV-a.

Član 20.

(Preduzimanje mjera u vanrednim okolnostima)

Centralna banka u vanrednim okolnostima preduzima sve neophodne mjere za obezbjeđenje nastavka pouzdanog, ispravnog i zakonitog rada BPRV-a, najkasnije u roku od dva sata.

Član 21.

(Obezbjedeње uslova za rad na rezervnoj lokaciji)

Centralna banka i učesnici će obezbijediti uslove da se planovi za vanredne okolnosti iz člana 19. ovih operativnih pravila mogu realizovati na rezervnoj lokaciji u slučaju potrebe.

Član 22.

(Kršenje pravila i postupaka za postupanje u vanrednim okolnostima)

Neobezbjedeње uslova za rad na rezervnoj lokaciji i nedonošenje planova za vanredne okolnosti, kao i nepridržavanje mjera Centralne banke za postupanje u vanrednim okolnostima, smatraće se kršenjem pravila i postupaka BPRV-a.

DIO ŠESTI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 23.

(Stavljanje van snage)

(1) Danom stupanja na snagu ovih operativnih pravila prestaju da važe Operativna pravila broj: 01-766/04, od 19.11.2004. godine, Odluka broj 01-763/04, od 19.11.2004. i Odluka broj: 01- 1403/08, od 9. 10. 2008. godine.

(2) Za status učesnika BPRV-a, osim odobrenja za obavljanje platnog prometa, neophodno je prihvatanje operativnih pravila za BPRV, što učesnici potvrđuju pisanom izjavom.

(3) Učesnici BPRV-a koji su taj status stekli u skladu s Operativnim pravilima, broj: 01-766/04, od 19. novembra 2004. godine, dužni su svoja akta uskladiti s odredbama ovih operativnih pravila i dati pisanu izjavu iz stava (2) ovog člana do 30. juna 2016. godine, a ukoliko to ne učine, gube status učesnika u BPRV-u.

Član 24.

(Stupanje na snagu)

Ova operativna pravila stupaju na snagu 15 dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH" a objaviće se i u „Službenom glasniku Republike Srpske“, „Službenim novinama Federacije BiH" i „Službenom glasniku Brčko distrikta BiH".

Predsjedavajući

Upravnog vijeća Centralne banke

Bosne i Hercegovine

G U V E R N E R dr. Senad Softić